

Het profijt van levensloop

Nog weinig werknemers kiezen voor de levensloopregeling, mede omdat tot een inkomensniveau van circa 35.000 euro het spaarloon voordeliger is. Bij hogere inkomens is levensloop voordeliger, maar ook dan is het fiscale voordeel relatief beperkt. Er zijn aanpassingen nodig om de vooruitzichten voor de levensloopregeling te verbeteren.

Het kabinet zet(te) hoog in met de levensloopregeling. De verwachting was dat 1,9 miljoen werknemers in 2006 zouden gaan participeren in de nieuwe regeling. Maar het loopt bepaald nog niet storm. Op dit moment heeft nog slechts zo'n vijf procent van de werknemers een levensloopregeling getroffen. Waarom is de animo zo beperkt? Een belangrijke reden is dat het profijt van de levensloopregeling voor grote groepen werknemers te beperkt is. In dit artikel gaan we in op de fiscale voordelen van de levensloopregeling. Nu zijn er eerder studies verricht naar het profijt van de levensloopregeling, maar daarin waren nog niet alle relevante elementen meegenomen. Zo werd in de berekeningen van Jongen en Kooiman (2004) en Nelissen (2005) nog geen rekening gehouden met het effect van de vrijstelling van de levensloopspaarpot in box 3. We analyseren en simuleren eerst de voordelen van de regeling zelf en maken daarna ook een vergelijking met de spaarloonregeling. Deelname aan de levensloopregeling impliceert immers dat geen gebruik meer kan worden gemaakt van de spaarloonregeling.

Fiscaal voordeel levensloopregeling

Werknemers kunnen via de levensloopregeling fiscaalvriendelijk een spaarpot opbouwen. Ze mogen maximaal twaalf procent van het bruto salaris per jaar inleggen, tot een maximum van 210 procent van het jaarloon. Dat bedrag kan vervolgens worden gebruikt om een periode verlof op te nemen. Zo kan een deelnemer aan de regeling bijvoorbeeld gedurende drie jaar zeventig procent van het inkomen onttrekken aan zijn levensloopspaarpot. Vanzelfsprekend kan een deelnemer ook minder sparen of het saldo in deeltijd opnemen en de verlofduur navenant beperken.

Of deelname aan de levensloopregeling financieel aantrekkelijk is, hangt van vele factoren af. De fiscale ondersteuning van de levensloopregeling kan op drie punten voordelen opleveren voor de deelnemers: de toepassing van de omkeerregel, de levensloopverlofkorting en de vrijstelling van de vermogensrendementsheffing.

Omkeerregel

Toepassing van de omkeerregel betekent dat de inleg aftrekbaar is en dat bij opname vanuit de

levensloopspaarpot belastingheffing plaatsvindt. Een voordeel ontstaat als het marginale tarief dat de werknemer bij aftrek geniet hoger is dan het tarief dat te zijner tijd op de opname van toepassing is. Nu zal het effect van de omkeerregel in geval van de levensloopregeling nogal bescheiden blijken te zijn, omdat het tarief bij opname van het levenslooptegoed veelal niet lager zal zijn dan bij inleg. Ter illustratie: voor alle personen met een inkomen van meer dan 74.611 euro (10/7 x de hoogste belasting-schijf) ontstaat bij een opname van zeventig procent van het loon geen voordeel uit de omkeerregel. Ook alle personen met een inkomen in de eerste tarief-schijf zullen tijdens een verlofperiode geen tarief-effect ervaren. Voor de andere inkomensgroepen is het fiscale voordeel van de omkeerregel bescheiden, omdat het verschil tussen het aftrektarief en het uitkeringstarief klein is. Het tariefvoordeel kan zelfs omslaan in een nadeel als het inkomen van betrokkene tussen het moment van inleg en het moment van opname fors gestegen is. Zelfs bij een opname van zeventig procent zou het belastbaar inkomen hoger kunnen zijn dan op het moment van inleg. Bovendien worden belastingplichtigen – ook zonder gebruik te maken van de levensloopregeling – in de gelegenheid gesteld om inkomen (in de tijd) te verplaatsen naar een lager belastingtarief. Zo kunnen belastingplichtigen fluctuerende jaarinkomens over maximaal drie aaneengesloten jaren middelen voor de inkomstenbelasting. Volgens Jongen en Kooiman ervaren lagere inkomens na middelen in de praktijk geen enkel voordeel van de omkeerregel (Jongen & Kooiman, 2004).

Extra heffingskorting

Het gebruik van de levensloopregeling wordt gestimuleerd door de levensloopverlofkorting. Deze heffingskorting kan worden gebruikt zodra het levensloopsaldo wordt aangewend voor onbetaald verlof. De korting bedraagt 185 euro per gespaard jaar. Het financiële voordeel van de levensloopverlofkorting kan fors oplopen. Zo bedraagt de extra heffingskorting 2.770 euro voor deelnemers die over vijftien jaar een levensloopspaarpot opbouwen ter grootte van 210 procent van het jaarinkomen. Ook bij veel kleinere stortingen over dezelfde periode wordt dit voordeel gerealiseerd.

De extra heffingskorting voor de levensloopregeling is een vast bedrag. Daardoor is deze faciliteit relatief interessant voor de lagere inkomens. Anderzijds kunnen heffingskortingen om verschillende redenen hun doel niet bereiken. Niet alle rechthebbenden zullen deze korting aanvragen wegens onvoldoende bekendheid bij de doelgroep of de kortingen kunnen niet (volledig) worden verrekend met belastingbetalingen ('verzilveringsproblematiek'). Zo zorgt de

samenloop van de arbeidskorting met de algemene heffingskorting er nu al voor dat alleenstaande minimumloners geen belasting meer betalen. Naast de levensloopverlofkorting kan er ook recht bestaan op een ouderschapsverlofkorting. Deze korting geldt voor belastingplichtigen die gebruik maken van het recht op ouderschapsverlof en daarvoor de levensloopregeling aanwenden. De ouderschapsverlofkorting bedraagt bij voltijds verlof vijftig procent van het wettelijk minimumloon per werkdag.

Vrijstelling vermogensrendementsheffing

Het derde voordeel is dat het spaartegoed van de levensloopregeling is vrijgesteld van de vermogensrendementsheffing. Lagere inkomens zullen veelal geen voordeel van deze faciliteit hebben, aangezien deze groep toch al niet vaak zal worden aangeslagen voor box 3; het aanwezige vermogen zal veelal lager liggen dan de generieke vrijstellingsgrens van 19.698 euro per persoon. Echter, voor veelverdieners kan het voordeel nogal oplopen. Zo kan de minister-president met een jaarinkomen van circa 140.000 euro per jaar 16.800 euro belastingvrij sparen via de levensloopregeling. Bij een jaarlijks rendement van vier procent is zijn spaarpot dan na 14,2 jaren aangegroeid tot 294.000 euro (210 procent van het jaarinkomen). Als gevolg van de geboden faciliteit voor levensloopsparen bedraagt de *extra* vrijstelling dus 274.302 euro (= 294.000 euro – 19.698 euro). Indien we er vervolgens van uitgaan dat de levensloopsparpot in drie jaar wordt afgebouwd, dan bedraagt het fiscale voordeel van de extra vrijstelling gemiddeld 1.449 euro per jaar, gemeten over de gehele looptijd van sparen en opnemen samen, ofwel 1,0 procent van het inkomen in deze periode.

Voor een zuivere vergelijking moet nog wel in beschouwing worden genomen dat de beleggingsresultaten binnen de levensloopregeling progressief belast zullen worden op het moment van opname (box 1). Als daarentegen uit het netto-inkomen zou worden gespaard, vallen de beleggingsopbrengsten in box 3. Indien we hiervoor corrigeren daalt het belastingvoordeel in het voorbeeld van de minister-president naar 741 euro per jaar, ofwel 0,5 procent van het bruto inkomen.

Totaal voordeel

Figuur 1 geeft een overzicht van het voordeel van de levensloopregeling voor verschillende inkomensniveaus. Hierbij is uitgegaan van de maximale inleg van twaalf procent en de maximale opbouw van 210 procent van het jaarinkomen. We veronderstellen een rendement van vier procent per jaar, waardoor 14,2 jaren nodig zijn om het inlegplafond te bereiken. Opname is gebaseerd op zeventig procent van het loon gedurende drie jaar. In de berekening is ervan uitgegaan dat de vrijstelling in box 3 nog niet is benut. Het netto voordeel is uitgedrukt in procenten van het totale inkomen verdiend gedurende de 17,2 jaar van inleg en ontsparing. Aangenomen is dat er sprake is van een constant salaris (in reële termen).

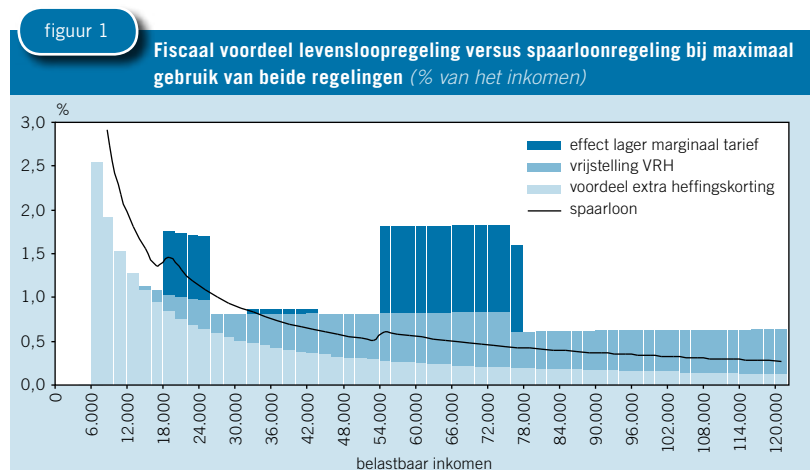
De extra heffingskorting van de levensloopregeling levert relatief het meest op voor lage inkomens. Rond de belastingschijfgrenzen kunnen deelnemers voordeel hebben van een lager marginaal tarief bij opname dan bij inleg. Dit partiële effect is met een procentpunt relatief groot voor personen met een inkomen tussen 52.228 euro en 74.611 euro. Bij de middeninkomens en hogere inkomens legt de vrijstelling van de vermogensrendementsheffing meer gewicht in de schaal. Samengenomen blijkt het gemiddelde fiscale voordeel van de levensloopregeling over een lang inkomenstraject circa 0,6 à 0,8 procent van het inkomen te bedragen.

Merk overigens op dat het effect van de vrijstelling van de vermogensrendementsheffing niet steeds verder toeneemt naarmate het inkomen hoger wordt. Dit is het gevolg van twee tegen elkaar inwerkende effecten. Enerzijds neemt het fiscale voordeel toe met de inkomenshoogte als gevolg van de hogere bedragen die kunnen worden gespaard en daardoor buiten de vermogensrendementsheffing blijven. Anderzijds worden de beleggingsresultaten van de levensloopsparpot op het moment van opname in box 1 belast tegen een progressief tarief, en dus niet tegen het lage tarief van dertig procent van box 3. Anders dan nogal eens wordt aangenomen, is de levensloopregeling in relatieve zin dus *niet* voornamelijk interessant voor de hogere inkomens. Gemeten in euros is het voordeel voor hogere inkomensgroepen wel groter. Bij een gunstig tarieffect kan bij een inkomensniveau van 74.000 euro het jaarlijkse voordeel oplopen tot circa 1.350 euro. Overigens kunnen in specifieke gevallen de voordelen van de levensloopregeling aanzienlijk groter zijn. Dat geldt in ieder geval voor werknemers die voorheen geen recht hadden op betaald ouderschapsverlof – met name werknemers in de marktsector – en nu gebruik kunnen maken van een substantiële ouderschapsverlofkorting.

Fiscaal voordeel spaarloonregeling

Werknemers kunnen niet gelijktijdig deelnemen aan de levensloopregeling en de spaarloonregeling. Ze zullen bij de keuze tussen levensloop en spaarloon een afweging maken welke regeling het beste voor hen uitpakt en wat ze kunnen missen. Bij gelijke inleg is deelname aan de spaarloonregeling in combinatie met sparen in box 3 voordeliger dan deelname aan de levensloopregeling. Dat voordeel is eenvoudig te berekenen. Voor 2006 bedraagt het maximaal in te leggen spaarloon 613 euro. Dat betekent dat het belastingvoordeel afgerond 210 euro per jaar bedraagt voor personen met een belastbaar inkomen tot 17.046 euro. Voor personen met het hoogste belastingtarief bedraagt het voordeel 319 euro per jaar. Dat voordeel is op jaarbasis hoger dan dat van de levensloopverlofkorting (185 euro per gespaard jaar). Ook voor de spaarloonregeling geldt dat geen vermogensrendementsheffing wordt geheven.

Figuur 1 laat zien dat de spaarloonregeling veelal een fiscaal aantrekkelijker alternatief is. Zelfs bij een maximale inleg in de levensloopregeling blijft het fiscale voordeel voor lagere inkomens procentueel geringer dan het voordeel van de spaarloonregeling (althans, zonder specifiek tarieffect). Vanaf een inkomen van circa 35.000 euro kan de levensloopregeling een groter voordeel opleveren

als aanzienlijke bedragen worden gespaard. Dat komt vooral door de vrijstelling van de vermogensrendementsheffing.

Beleidsopties

Op korte termijn zou het aantal deelnemers aan de levensloopregeling sterk vergroot kunnen worden door het spaarloon in de levensloop te integreren. Het is een gemiste kans dat dit niet reeds bij de start van de regeling is gebeurd. Omdat er in deze optie geen nieuwe bedragen meer in het spaarloon worden ingelegd ontstaat budgettaire ruimte. Deze ruimte zou kunnen worden ingezet om de levensloopverlofkorting te verhogen, waardoor het voordeel van de levensloopregeling vooral voor lagere inkomensgroepen zal toenemen.

Ook kan de aantrekkelijkheid worden bevorderd door meer (cao-)afspraken over bijdragen door werkgevers aan levensloop. Daarbij vormt het echter een belemmering dat werkgeversbijdragen ook ten goede moeten komen aan werknemers die niet deelnemen aan de levensloopregeling. Het zou wettelijk mogelijk kunnen worden gemaakt om werkgeversbijdragen te oormerken voor de levensloopregeling.

Voorts zouden de toepassingsmogelijkheden van de levensloopregeling kunnen worden uitgebreid. Daarbij valt te denken aan het gebruik tussen banen in, het opvangen van een inkomensverlies bij aanvaarding door oudere werknemers van een minder belastende functie, of bij een overgang van werknemerschap naar ondernemerschap, bijvoorbeeld als zelfstandige zonder personeel.

Het probleem is echter, althans volgens sommige critici, dat de regeling in feite een ongerichte subsidiëring van vrije tijd is. Ook een uitbreiding en verbreding van de levensloopregeling betekent nog niet dat de regeling daadwerkelijk meer gebruikt zal worden voor zorg, scholing of transitie op de arbeidsmarkt, zoals aanvankelijk de bedoeling was, maar juist meer voor vervroegde uittreding. Dat zou opgelost kunnen worden door de fiscale facilitering van de regeling te differentiëren en meer te richten op de toepassingen waarmee ook maatschappelijke belangen zijn gemoeid die fiscale ondersteuning rechtvaardigen, zoals investeringen in kennis, zorg voor kinderen en mantelzorg (Goudswaard en Riemens, 2004). Aanwending van levenslooptegoeden voor educatief verlof zou bijvoorbeeld gestimuleerd kunnen worden door een hogere heffingskorting, terwijl bij gebruik voor vervroegde uittreding een heffingskorting achterwege blijft. Nadeel van een verdergaande differentiatie in de fiscale ondersteuning is wel dat er meer controle op het gebruik van de regeling noodzakelijk wordt, waardoor de administratieve lasten toenemen.

Conclusie

Het financiële voordeel van de levensloopregeling is beperkt, maar wel groter dan eerdere analyses suggereerden. Voor de meeste werknemers bedraagt het maximale jaarlijkse voordeel van de levensloopregeling tussen de 185 en 500 euro. Als geprofiteerd kan worden van verschillen in marginale tarieven bij inleg en opname kan dat voordeel oplopen tot meer dan 1.000 euro. Samengenomen blijkt het gemiddelde fiscale voordeel van de levensloopregeling bij maximale inleg over een lang inkomenstraject circa 0,6 à 0,8 procent van het inkomen te bedragen. Anders dan vaak wordt betoogd, loopt het voordeel van de levensloopregeling in de meeste gevallen niet op met het inkomen. In die zin gaat het dus niet om een 'speeltje voor de rijken'.

Het wekt geen verwondering dat nog maar weinig werknemers de overstap hebben gemaakt van spaarloon naar levensloop. Tot een inkomensniveau van circa 35.000 euro is het spaarloon voordeliger. Bij inkomens boven de 35.000 euro is levensloop voordeliger, maar alleen bij een forse inleg en ook dan is het verschil niet groot. De vooruitzichten voor de levensloopregeling in de huidige vorm zijn op korte termijn dus niet zo gunstig. Er zijn verschillende mogelijkheden om de levensloopregeling aantrekkelijker en effectiever te maken. Spaarloon en levensloop zouden geïntegreerd moeten worden. De verlofkorting kan dan worden verhoogd en eventueel gedifferentieerd naar de aard van de aanwending. Er is immers geen reden om vervroegde uittreding te subsidiëren. Het aantal toepassingen zou kunnen worden uitgebreid en tenslotte zou een geoordeelde werkgeversbijdrage mogelijk kunnen worden gemaakt.

LITERATUUR

- Goudswaard, K.P., en T.D. Riemens (2004) Levensloopbeleid: hype of noodzaak?, *ESB*, 89 (4427), 3-6.
- Jongen, E., en P. Kooiman (2004) Voorgenomen levensloopregeling biedt weinig voordeel, *ESB* 89 (4429), 129-131.
- Nelissen, J.H.M. (2005) Levensloopregeling financieel gezien nauwelijks interessant. *Praktijkblad Arbeidsvoorwaarden* nr. 3, 4-7.

